

MULIGHETSSTUDIE FOR BEDRE TILGJENGELIGHET TIL KULTURLANDSKAPET TILKNYTTET **GLOMMA** I VÅLER OG ÅSNES

FORPROSJEKT : LANDSKAPSANALYSE, KARTLEGGING AV KULTURLANDSKAPSVERDIER, OG STRATEGIER FOR BEDRE TILGJENGELIGHET TIL GLOMMA

FORORD

Denne rapporten markerer avslutningen av forprosjektet *Mulighetsstudie for å bedre tilgjengeligheten til kulturlandskapet tilknyttet Glomma i Våler og Åsnes*. Prosjekteier har vært Landbrukskontoret for Våler og Åsnes, hvor jeg under arbeidet med rapporten har vært ansatt i en prosjektstilling.

Jeg ønsker å takke styringsgruppen for gode innspill, råd og diskusjoner. Jarle Skoglund i Åsnes kommune takkes for fremskaffelse av kartmateriell. Takk til Yngve Astrup og Egil Falck, som hver for seg har vært behjelpelig på befaringer og med sin nyttige kunnskap om området.

Til slutt vil jeg takke Iver Harald Breisjøberg og landbrukssjef Anne Kristine Rossebø ved *landbrukskontoret i Våler og Åsnes*. Det har vært en glede å jobbe for og sammen med dere, i arbeidet med forprosjektet.

Oslo/Våler, mai 2016

Marie Fidjeland, landskapsarkitekt

INNHALDSFORTEGNELSE

KAPITTEL 1 - BAKGRUNN OG MÅL	4
Bakgrunn og politisk forankring	4
Prosjektområdet	5
Mål for arbeidet	6
Metode og gjennomføring	6
KAPITTEL 2 - KULTURLANDSKAP	8
Kulturlandskap	8
Hva menes med kulturlandskapsverdier ?	9
Hvorfor fokus på tilgjengelighet?	9
KAPITTEL 3 - LANDSKAPSANALYSE	10
3.1 Landskapets innhold	11
3.2 Kulturlandskapet og kulturlandskapsverdiene langs Glomma	28
3.1 Oppsummering	43
KAPITTEL 4 - STRATEGIER OG TILTAK	46
Strategier	47
Skape muligheter for ferdsel	48
Koble sammen	56
Skape muligheter for rekreasjon og aktivitet	57
Åpne opp og gi sikt	64
Lede og informere	67
Veien videre	69
KAPITTEL 5 - KILDER	71
VEDLEGG	
Vedlegg 1	Flomsone, NVE
Vedlegg 2	Sikringstiltak, NVE
Vedlegg 3	Lag og foreninger, Åsnes
Vedlegg 4	Lag og foreninger, Våler
Vedlegg 5	Hensynssoner (LNF) i kommuneplanene

KAPITTEL 1

BAKGRUNN OG MÅL

BAKGRUNN OG POLITISK FORANKRING

Områdene knyttet til elv og vassdrag har et stort potensiale som attraktive rekreasjonsområder. Dessverre er områdene ofte gjengrodde og utilgjengelige. Dette er tilfelle også i de to kommunene Våler og Åsnes i Hedmark. Glomma og kulturlandskapet knyttet til elva gir landskapet mye av sitt særpreg. Bedre tilgjengelighet til dette landskapet er svært ønskelig og vil være av stor verdi for allmennheten. Det er dette som er bakgrunnen for det nå igangsatte planleggings- og tilretteleggingsprosjektet, forankret i Tiltaksstrategien for jord- og skogbruk (2014 -2017) i Våler og Åsnes. Et forprosjekt med oppstart september 2015 avsluttes med denne rapporten.

Forprosjektet er grunnfinansiert gjennom tilskudd til spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL). Hensikten med SMIL- ordningen er å ivareta natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap. Ordningen forvaltes av kommunen, som utarbeider tiltaksstrategier med lokale prioriteringer av tiltak og bruk av midler.

Prosjekteier er Landbrukskontoret i Våler og Åsnes og ansvarlig for gjennomføring av forprosjektet har vært landskapsarkitekt Marie Fidjeland, ansatt i prosjektstilling hos landbrukskontoret. For å sikre bred medvirkning og forankring, ble en styringsgruppe opprettet ved oppstart i september. Den har vært samlet ved fem anledninger.

Styringsgruppen har bestått av:

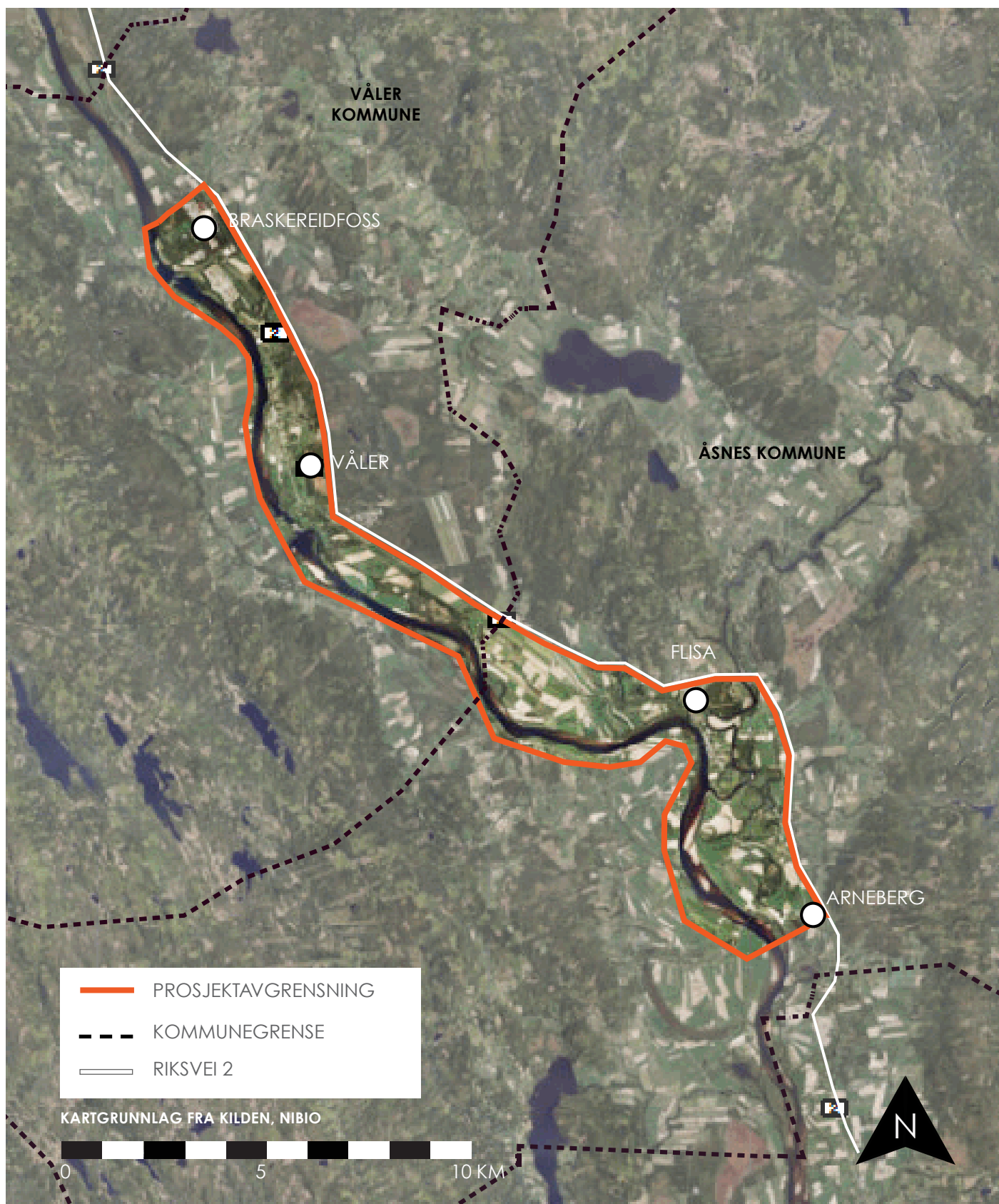
- Ørjan Bue, politiker Åsnes
- Yngve Astrup, grunneier til Glomma Våler
- Unni Anseth, Landsbyprosjektet Flisa/grenderåd

- Astrid Borg Engø, repr. for Bondelagene og grunneier til Glomma
- Asgeir Rustad, plansjef Våler kommune
- Iver Harald Breisjøberg, Rådgiver landbruk Våler/Åsnes
- Anne Kristine Rossebø, Landbrukssjef Våler/Åsnes

Arbeidet med prosjektet kobler seg fint på en rekke planer og pågående initiativ i de to kommunene. Kommunale planstrategier for Våler og Åsnes peker på en økt satsing på forebygging knyttet til folkehelseutfordringer. Økt tilgjengelighet til Glomma og tilgang til kulturlandskapet vil gi befolkningen varierte turmuligheter, noe som kan bidra til å møte disse utfordringene. En viktig forutsetning for å få folk i aktivitet er turstier som er lett tilgjengelige og i nærhet til bosted. Denne betraktningen er tatt med inn i arbeidet med forprosjektet.

Parallelt med forprosjektet har Våler kommune igangsatt arbeidet med kartlegging og verdisetting av friluftslivsområder etter Miljødirektoratets veileder. Åsnes kommune har gjort et tilsvarende arbeid. I Åsnes er prosjektet Landsbyen Flisa nylig avsluttet, med en rapport som peker på den manglende fysiske koblingen mellom tettstedet Flisa og Glomma, og betydningen av å forsterke en slik kobling.

Utgangspunktet for denne rapporten er *kulturlandskapet i tilknytning til Glomma*. Den kobler seg slik på og supplerer det planene sammen utgjør av økt fokus og bevisstgjøring omkring verdien av friluftsliv, rekreasjon, aktivitet og tilgjengelighet til Glomma i de to kommunene.

PROSJEKTOMRÅDET

Prosjektområdet strekker seg fra nord til sør gjennom de to kommunene Våler og Åsnes, begge i Hedmark fylke. Det omfatter områdene i nærhet til Glomma - på østsiden av elva. Glomma fungerer som avgrensning i vest, mens det i øst er satt til Riksvei 2. I nord er avgrensning satt fra tettstedet Braskereidfoss, ned til Arnebergbrua i sør. Målt langs

ved elva utgjør distansen nord-sør i overkant av 25 km. Valget om å la prosjektområdet kun dekke området på østsiden av elven begrunnes med at langt flere mennesker bor på østsiden enn på vestsiden. Tettstedene Braskereidfoss, Våler og Flisa har samlet langt flere innbyggere enn vestsiden, som er mer sparsommelig befolket. Enkelte steder i rapporten vil allikevel områder på

vestsiden omtales, der det er hensiktsmessig og relevant. Det har vært nødvendig å gjøre disse arealavgrensninger for å få til en god gjennomføring av forprosjektet. Prosjektområdet har et samlet areal på rundt 30 km².

MÅL FOR ARBEIDET

Forprosjektets fokus ligger på kulturlandskapet i tilknytning til Glomma, og har hatt to overordnede mål:

Få en oversikt over kulturlandskapsverdiene i prosjektområdet. Hvilken type verdier og kvaliteter finnes og hvilke er særlig verdifulle.

Undersøke mulighetene for å bedre tilgjengeligheten til Glomma og kulturlandskapet knyttet til elva, i form av tiltak som ferdssårer i nærhet til elva, vegetasjonsrydding, samt nye møteplasser for opphold og aktivitet i tilknytning til ferdssåren.

I videre arbeid med prosjektet vil særlig grunneierne være viktig, da det dreier seg om tiltak på deres eiendommer. Et vesentlig aspekt med forprosjektet vil være å skape bevissthet og stolthet over de verdiene og kvalitetene som finnes i kulturlandskapet – særlig det som er særegent for området. Et annet viktig mål er derfor å engasjere og motivere grunneiere og andre aktører til å ville gjennomføre tiltakene. Rapporten har hatt som mål å beskrive og visualisere både prosess og de foreslåtte tiltakene som blir trukket frem på en lettfattelig og tydelig måte som inspirerer og skaper engasjement blant berørte aktører, da spesielt grunneiere.

Formål med rapporten

Rapporten gir et helhetsperspektiv på omgivelsene og forsøker å formidle sammenhenger og helhet i

forhold til de kvalitetene og verdiene som ligger i kulturlandskapet knyttet til Glomma. Formålet med sluttrapporten er at den skal kunne brukes i arbeidet videre, når det skal søkes midler for gjennomførelse av de foreslåtte tiltakene. Veien videre avhenger av at både kommunene og private grunneiere ønsker å søke midler for gjennomførelse. Rapporten vil da gi god og solid argumentasjon for tiltakene, som kan vises til i søknadene.

METODE OG GJENNOMFØRING

Får å nå målene om kartlegging av kulturlandskapsverdier og bedre tilgjengelighet til Glomma og kulturlandskapet, har det blitt foretatt en landskapsanalyse. Den tar utgangspunkt i Direktoratet for Naturforvaltning og Riksantikvaren sin veileder Metode for landskapsanalyse i kommuneplan (2011).

Landskapsanalyse som metode

Metoden kan benyttes på ulike geografiske nivå og til ulike planleggingsformål. Den bør tilpasses slik at den bli mest mulig hensiktsmessig for det aktuelle prosjektet. Analysen tar for seg registreringstema, som kan sies å være allmenne forhold ved landskap. Det vil variere utfra målsetting og det enkelte prosjekt hvor viktig de forskjellige tema blir i analysen. Den kan videre tilpasses ved å gi noen tema større fokus, eller legge til nye. I denne landskapsanalysen er naturlig nok kulturlandskap gitt større fokus og plass.

En landskapsanalysen gir et helhetsperspektiv på omgivelsene som omfatter både de naturgitte, kulturhistoriske og romlige forholdene og samspillet mellom disse. Hensikten med landskapsanalysen er å belyse hvilke ressurser og kvaliteter prosjektområdet har og hvordan man kan ta vare på og forsterke viktige kvaliteter. Den vil gi grunnlaget for videre å utvikle strategier og tiltak.

Prosjektområdet størrelse og omfang gjør analysen til et omfattende arbeid. Den vil derfor ligge på et relativt overordnet nivå. Ved flere tilfeller har det vært nødvendig å trekke ut eksempler som representere elementer og trekk ved landskapet som går igjen flere steder.

Fremgangsmåten for landskapsanalysen

Analysen kan deles inn i fire faser:

Fase 1

Forberede - Fastsette mål og rammer for prosjektet

Fase 2

Beskrive – Befaring/registreringer av landskapet

Fase 3

Tolke – Tolke helheter og sammenhenger for landskapet i hele prosjektområdet. Inndeling i sekvenser med ulike kvaliteter og utfordringer. Fungerer som en oppsummering.

Fase 4

Vurdere og planlegge - Forslag til strategier og tiltak utarbeides.

Gjennomføring av forprosjektet.

Det har blitt foretatt flere grundige befaringer av prosjektområdet, med bil, til fots og med båt. Flere av befaringene har blitt gjort sammen med enkelte innbyggere i kommunen, med kunnskap og engasjement for området. Dette har gitt konkrete

forslag og belyst sider ved landskapet som ellers ville vært lite tilgjengelige. Videre har møte med Karoline Finstad Vold, ved landbruksavdelingen hos Fylkesmannen i Hedmark, gitt nyttige innspill både om muligheter og føringer og aktuell problematikk ved planleggings- og tilretteleggingstiltak i kulturlandskapet.

Styringsgruppen har vært samlet ved fem anledninger: oppstart av forprosjekt, presentasjon av første, så andre del av analysen og til slutt presentasjon av forslag til strategier og tiltak, og gjennomgang av rapport. De har slik fulgt prosessen i alle ledd og har med innspill, anbefalinger og forslag til prioriteringer veiledet og styrt retningen på arbeidet med forprosjektet. Lars Alhaug, grunneier og initiativtaker til den populære Ottestadstien i Stange Vestbygd nær Hamar, ble invitert til styringsgruppemøte for å dele nyttige og verdifulle erfaringer fra prosessen med å realisere stien.

Ved oppstart av forprosjektet ble det sendt ut en brosjyre til grunneiere med informasjon om arbeidet og kontaktinformasjon for eventuelle innspill. Det kom i ukene etterpå ett par innspill på telefon. Disse ble vurdert og noen tatt med videre inn i prosjektet.

KAPITTEL 2

KULTURLANDSKAP

KULTURLANDSKAP

Uttrykket kulturlandskap omfatter landskap som har blitt helt eller delvis omformet fra den opprinnelige naturtilstand på grunn av menneskelig virksomhet. Det er med andre ord et uttrykk av meget generell karakter. Miljødirektoratet beskriver begrepet som *en helhetlig måte å se landskapet på, hvor både natur, kultur, historie og dagens aktivitet og mennesker inngår*. Det har blitt skapt gjennom lang og kontinuerlig bruk i vår aktivitet for å produsere mat. Forskjellig menneskelig virksomhet har gitt ulike kulturlandskap, både i innmark og utmark, og omfatter mange naturtyper og vegetasjonstyper (Miljødirektoratet.no).

Det har blitt foretatt en omfattende nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap, og Hedmark fylke foretok i 2007 en kartlegging av kulturlandskap. Dette arbeidet har hatt fokus på å fange opp viktige biologiske, økologiske og kulturhistoriske verdier. I Norge bygger strategien for forvaltningen av kulturlandskapet på tre nivåer: 1) Spesielt verdifulle områder, 2) områder med stor verdi for kulturlandskapet og 3) landbrukets produksjonslandskap (Miljøstatus.no).

Kulturlandskapet i prosjektområdet faller inn under tredje kategori, landbrukets produksjonslandskap.

Både Våler og Åsnes kommune har kulturlandskap registrert med status som verdifulle, men med unntak av området Bashammeren/Sætre-Åsli som så vidt grenser opp til prosjektområdet i Åsnes kommune, ligger disse lokalisert langt unna Glomma. I denne rapporten er det dyrkningslandskapet, det vil si gårdslandskap med innmark som består av dyrka mark og småbiotoper i tillegg til bebyggelse, hager og tun (Miljødirektoratet.no), vi mener når begrepet kulturlandskap benyttes.

At kulturlandskapet offisielt ikke har status som "Verdifulle områder" betyr derimot ikke at det ikke er verdifullt på mange måter og har sine kulturlandskapsverdier. Forprosjektets mål har vært å få en oversikt over kulturlandskapsverdiene i området. I dette arbeidet er det ikke de biologiske og økologiske verdiene som står i sentrum. Et slik fokus krever kompetansen til naturforvaltere, botanikere m.m. Det har heller ikke vært hensikten. Det er kulturlandskapet som kilde for opplevelse, aktivitet og rekreasjon, og den verdifulle tilknytningen til Glomma, som har vært innfallsvinkelen i dette arbeidet. Dette påvirker også synet på hva som kan være kulturlandskapsverdier.

HVA MENES MED KULTURLANDSKAPSVERDIER?

I denne rapporten vil kulturlandskapsverdiene være direkte knyttet til målsetningen om å gjøre Glomma mer tilgjengelig. Ser man på kulturlandskapet som mulig kilde for opplevelse, aktivitet og rekreasjon vil verdiene, eller kvalitetene som man også kan kalle det, være sterkt koblet opp til visuell og estetisk verdi. Ved planlegging for ferdsel og bedret tilgjengelighet er det ønskelig å legge til rette for gode landskapsopplevelser, gjennom landskap med kvaliteter de fleste vil synes er vakre. Hva disse kvalitetene faktisk er kan variere fra elementer som bygninger, staselige solitærtre eller spor etter gamle veier, til hele landskapsrom som med sine dimensjoner, farger og linjer gir et helhetlig landskapsbilde. Generelt kan man si at variasjon, særpreg og helhet er betydningsfulle kriterier når man skal vurderer landskapets estetiske verdi. Dette er kanskje mest aktuelt der det er snakk om hele landskapsrom.

Sentralt i vurderingen av kulturlandskapsverdiene står vissheten om at det er menneskelig virksomhet som har formet landskapet. Det forteller om bruk, bosetting og næringsvirksomhet. Derfor forteller kulturlandskapet oss mye om vår historie og bidrar slik til identitet og tilhørighet for de som bor i området (Kulturlandskap for kropp og sjel, 2003). Det kan altså være snakk om verdi i form av symbol- og identitetsverdi.

I den nasjonale kartleggingen av verdifulle kulturlandskap, er et av de definerte kriteriene formulert som "*Verdi for friluftsliv, tilgjengelighet og tettstedsnærhet*". Tatt i betraktning fokuset på biologiske, økologiske og kulturhistoriske verdier i den nasjonale kartleggingen oppgis dette kun som støttekriterier. I denne rapporten derimot, med tanke på koblingen til folkehelseutfordringene og ønske om økt aktivitet, er dette aktuelle kriterier.

Den delen av rapporten som presenterer kulturlandskapsverdiene i prosjektområdet tar ikke stilling til verdisetting i form av plassering i kategorier fra høy til lav. Dette føles lite hensiktsmessig da

det er ment å gi en oversikt over hvor verdiene er lokalisert, hva slags type verdier det er snakk om og tilslutt hvordan de gjennom konkrete tiltak kan gjøres mer tilgjengelig og/eller synliggjøres bedre.

HVORFOR FOKUS PÅ TILGJENGELIGHET

En bedret tilgjengelighet, som nevnt tidligere, vil gi innbyggere og besøkende flere muligheter for å komme seg i aktivitet. Friluftsliv er viktig for innbyggerne i de to kommune, det viser undersøkelser gjort bl.a. i arbeidet med prosjektet Landsbyen Flisa. Begrepet friluftsliv benyttes som oftest om utendørs opphold i naturområder. Ved å legge til rette for ferdsel i kulturlandskapet knyttet til Glomma vil man skape alternativer til allerede eksisterende friluftslivet og turløypene i naturområdene. Både for aktivitet og for rekreasjon.

Videre kan man si at et hvert sted og tettsted, har en identitet og et omdømme. Alle tettsteder har et ønske om å fremstå som attraktivt. Både sosiale og fysiske faktorer styrer denne attraktiviteten. Hvilke kvaliteter man finner attraktive ved et sted vil selvfølgelig variere individuelt og endre seg med de forskjellige livsfasene. Man kan likevel snakke om noen trekk som verdsettes høyt, og et er nettopp mulighetene for friluftsliv og turmuligheter i nærområdene (Riksantikvaren, 2001). Ved å fysiske legge til rette for dette via bedre tilgjengelighet til kulturlandskapet og Glomma, kan de aktuelle tettstedene, Braskereidfoss, Våler og Flisa, med andre ord påvirke sitt omdømme som attraktiv boplass både for allerede bosatte – men også fremtidige tilflyttere.

De to kommunene har begge jordbruk med høy produksjon, som har stor betydning for verdiskapning, bosetting og sysselsetting. Det er altså et levende og aktivt kulturlandskap. Ved å tilrettelegge for tilgang til dette jordbrukslandskapet vil en kunne vise frem det landbruket som har vært, og er, så viktig i Våler og Åsnes. Bøndene som driver her har mye å være stolte av.

KAPITTEL 3

LANDSKAPSANALYSE

- 3.1** LANDSKAPETS INNHOLD
- 3.2** KULTURLANDSKAPET OG
KULTURLANDSKAPSVERDIENE LANGS GLOMMA
- 3.3** OPPSUMMERING

A landscape photograph showing a wide, brown, textured field in the foreground, possibly a harvested field or a path. In the background, there is a dense forest of tall, thin trees with green and some yellowing foliage. The sky is a pale, overcast blue.

LANDFORMER OG VANN

VEGETASJON OG BIOLOGISK MANGFOLD

AREALBRUK OG BEBYGGELSE

KULTURHISTORIEN I LANDSKAPET

ROMLIG - ESTETISKE FORHOLD

3.1 | LANDSKAPETS INNHOLD

LANDFORMER OG TERRENG

LANDFORMER

Landskapet prosjektområdet ligger i hører inn under landskapsregion 10. *Nedre dalsbygder på Østlandet, i Nasjonalt referansesystem for landskap, underregion 10.6 Solør* (Puschmann, 2005). Puschmann beskriver en "prekvartær form; med dalsletter i bunnen omgitt av et lavt bølgende åsterreng som strekker seg videre mot øst.". De høyeste punktene, som Blåenga i Våler kommune, ligger på rundt 600 moh.

Åskammene er slake og lave, dalbunnen bred, påvirket av isen eroderende virksomhet. Dette gir et åpent, flatt og lyst landskap, med rolige silhuetter og linjer. Glomma former i stor grad landskapet, med både flate elvesletter og stedvise elveterrasseringer. Selve prosjektområdet begrenser seg til landskapet i tilknytning til elva, områder der terrenget er flatt, kun stedvis løfter det seg opp platåer, som ved Flisa.

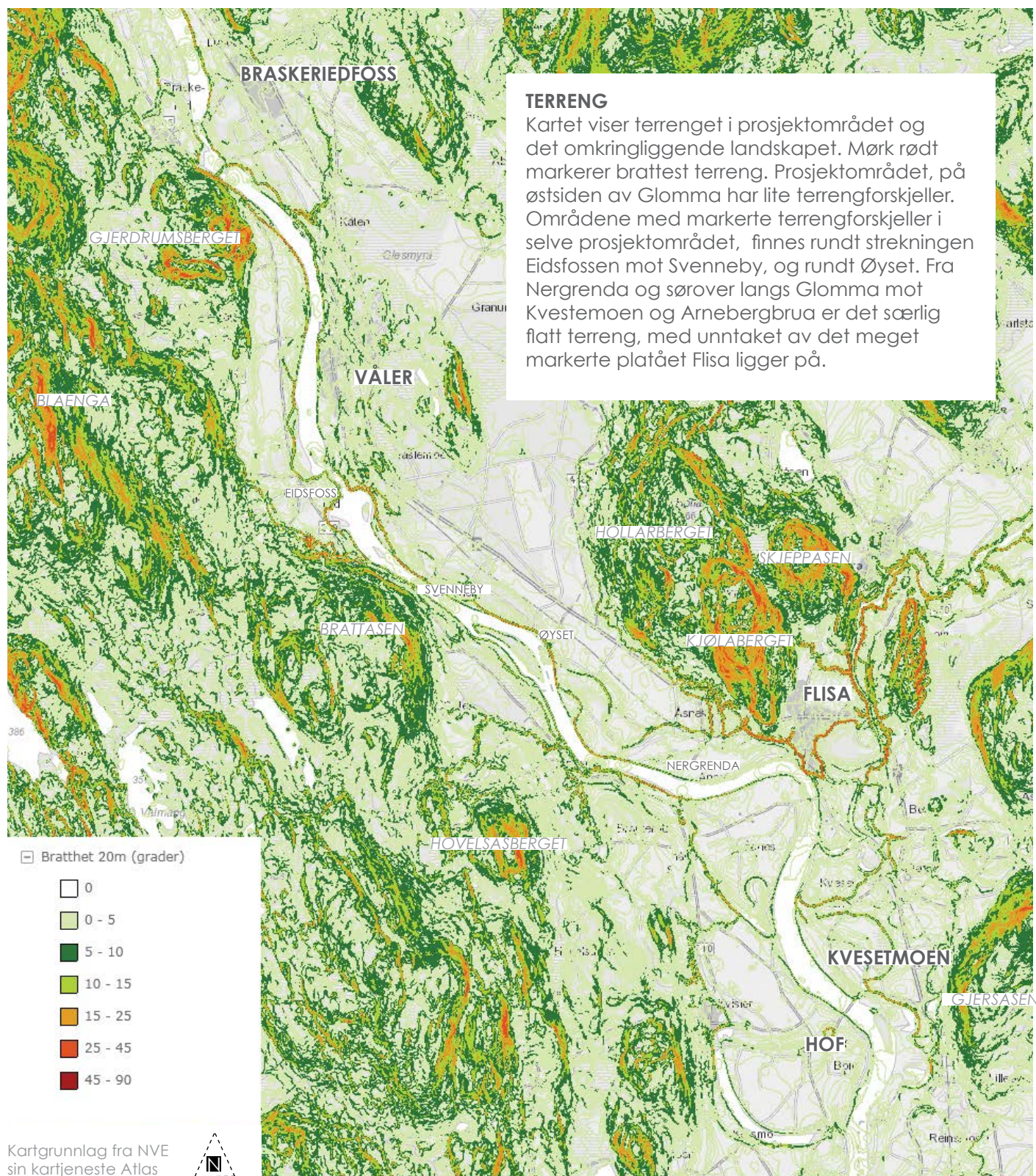
BERGGRUNN OG LØSMASSER

Berggrunnen i området domineres av gneis og delvis granitt. Løsmasser, altså den løse jorda som dekker berggrunnen, ble stort sett dannet under og etter siste istid, som sluttet omkring ti tusen år siden. (Egil Falck, 2015) I dalbunnen, og prosjektområdet, består løsmassene gjennomgående av tørre og leiddrenerte breelvavsetninge og mer finkornede elveavsetninger. Dette er løsmasser hovedsakelig bestående av sand og grus (Puschmann, 2005).

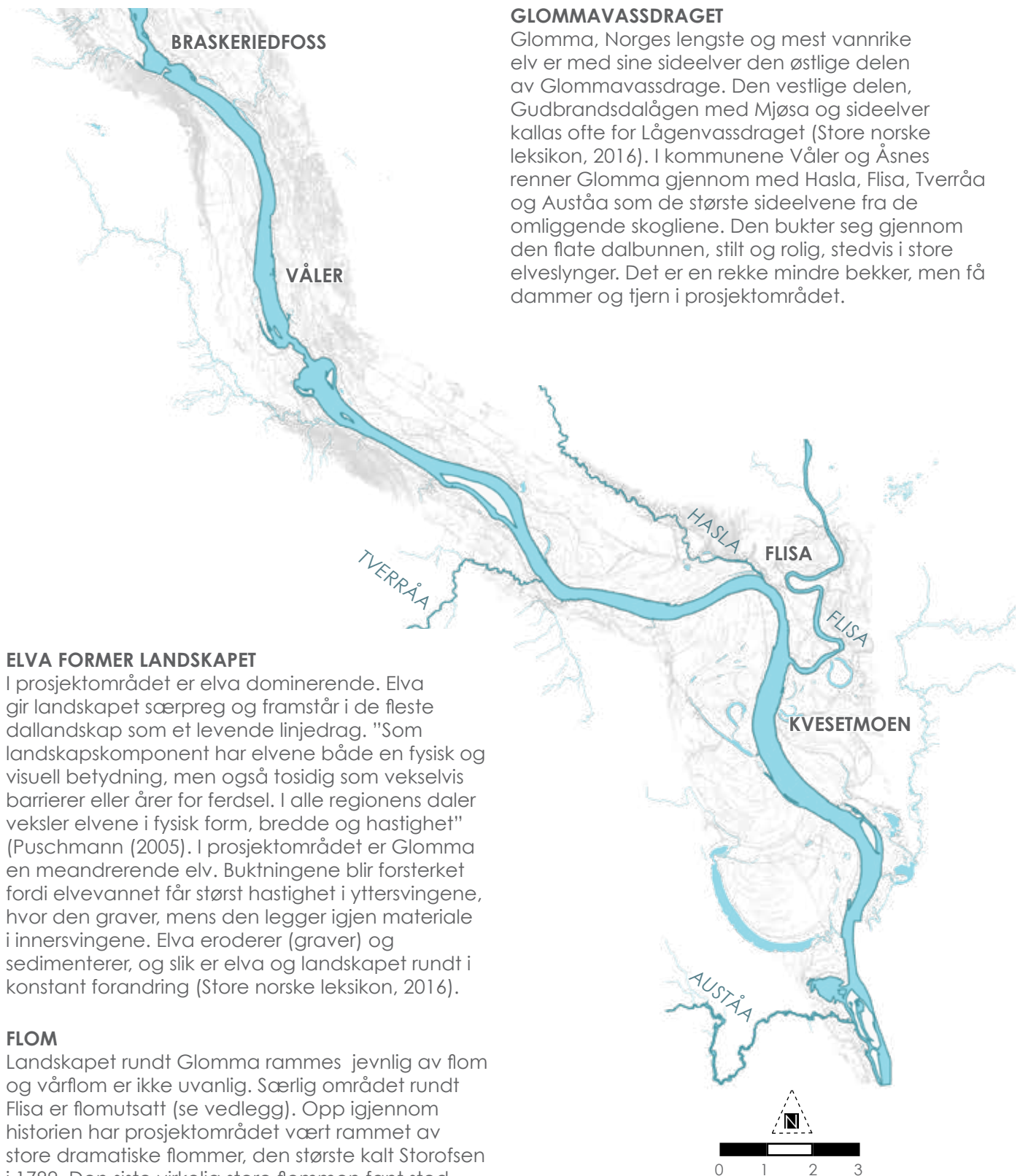

De rolige linjers landskap. Landskapet rundt prosjektområdet, og Glomma, kjennetegnes av slake åskammer og bred dalbunn.

LANDFORMER OG TERRENG

VANN/VASSDRAG

GLOMMAVASSDRAGET

Glomma, Norges lengste og mest vannrike elv er med sine sideelver den østlige delen av Glommavassdrage. Den vestlige delen, Gudbrandsdalågen med Mjøsa og sideelver kallas ofte for Lågenvassdraget (Store norske leksikon, 2016). I kommunene Våler og Åsnes renner Glomma gjennom med Hasla, Flisa, Tverråa og Auståa som de største sideelvene fra de omliggende skogliene. Den bukker seg gjennom den flate dalbunnen, stilt og rolig, stedvis i store elveslynger. Det er en rekke mindre bekker, men få dammer og tjern i prosjektområdet.

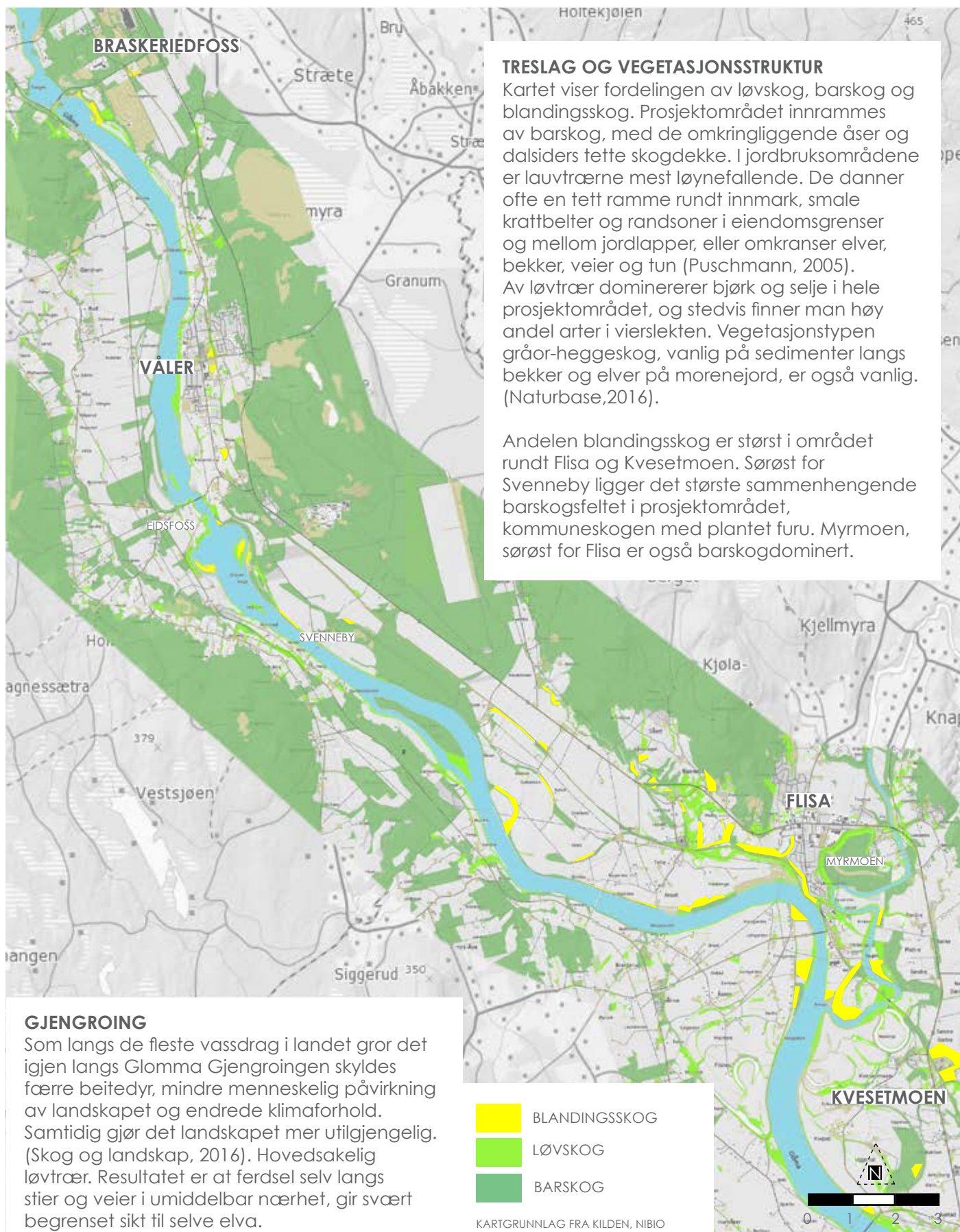
ELVA FORMER LANDSKAPET

I prosjektområdet er elva dominerende. Elva gir landskapet særpreg og framstår i de fleste dallandskap som et levende linjedrag. "Som landskapskomponent har elvene både en fysisk og visuell betydning, men også tosidig som vekselvis barrierer eller årer for ferdsel. I alle regionens daler veksler elvene i fysisk form, bredde og hastighet" (Puschmann (2005). I prosjektområdet er Glomma en meanderende elv. Buktingene blir forsterket fordi ellevannet får størst hastighet i yttersvingene, hvor den graver, mens den legger igjen materiale i innersvingene. Elva eroderer (graver) og sedimenterer, og slik er elva og landskapet rundt i konstant forandring (Store norske leksikon, 2016).

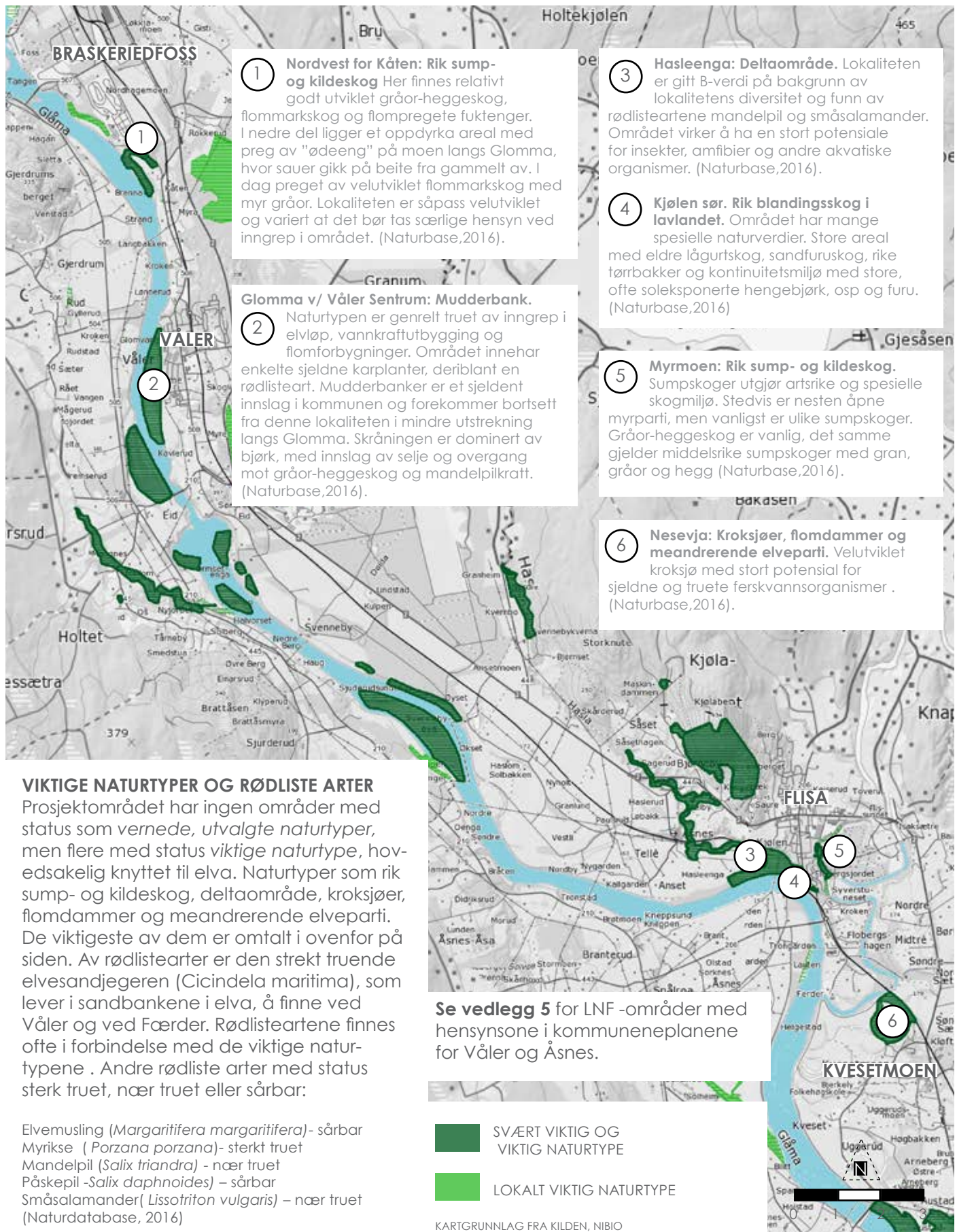
FLOM

Landskapet rundt Glomma rammes jevnlig av flom og vårfloer er ikke uvanlig. Særlig området rundt Flisa er flomutsatt (se vedlegg). Opp igjennom historien har prosjektområdet vært rammet av store dramatiske flommer, den største kalt Storofsen i 1789. Den siste virkelige store flommen fant sted i 1995, da ble Solør særlig hardt rammet (Store norske leksikon, 2016). Langs Glomma finnes sikringstiltak som steinsetting langs elvebredden og flere kilometer med flomverk (Norges vassdrag- og energidirektorat, 2016).

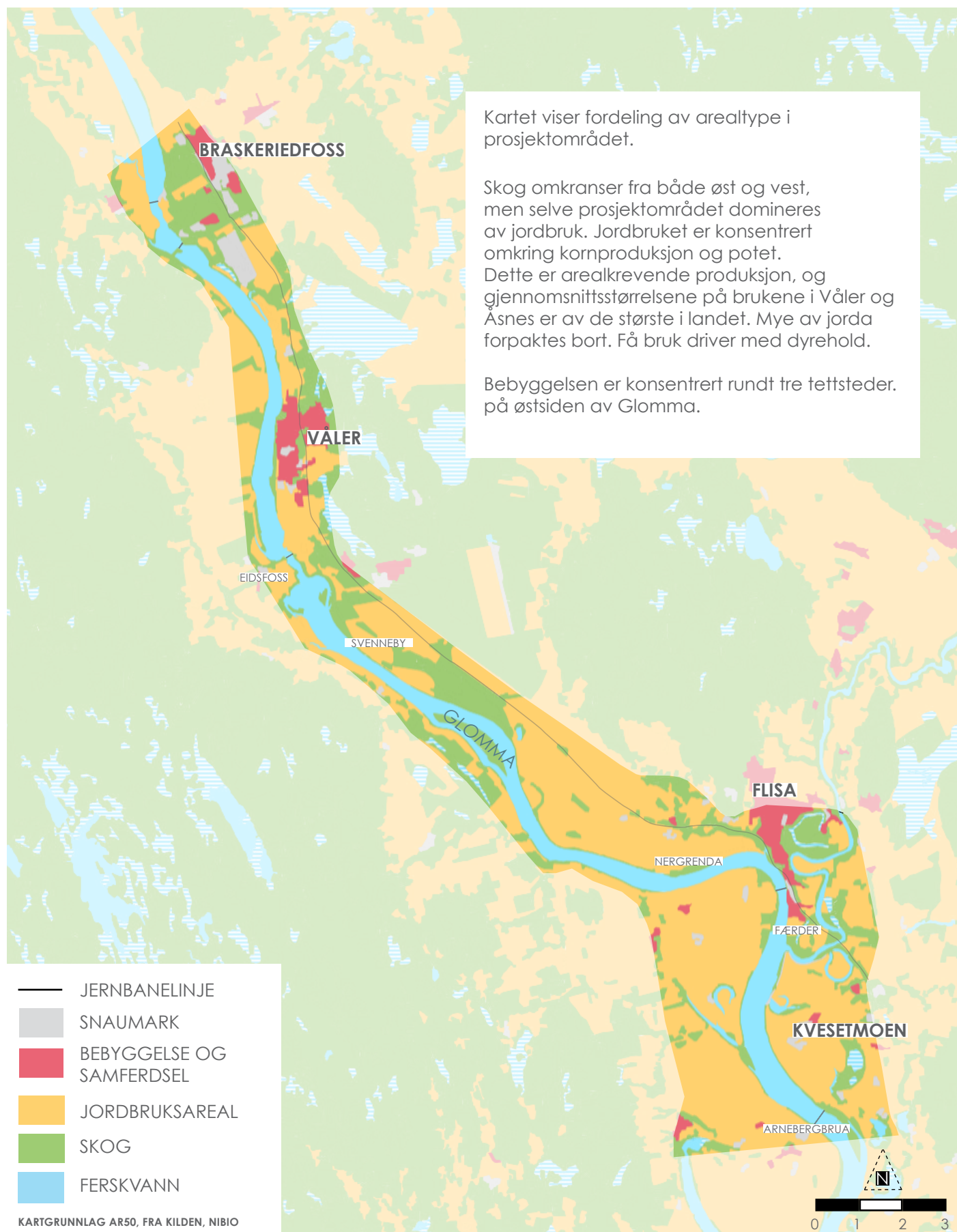
VEGETASJON

BIOLOGISK MANGFOLD

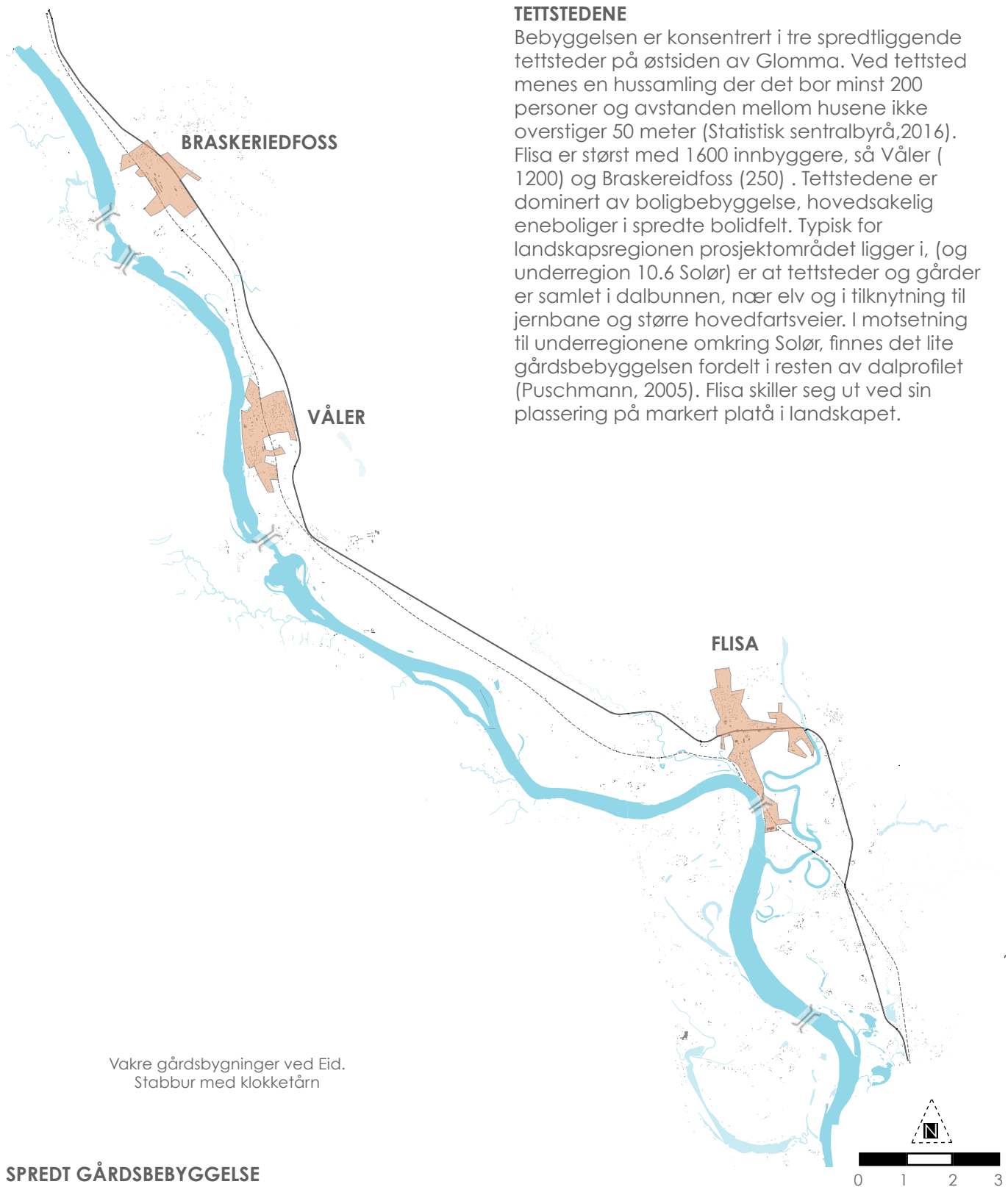
AREALTYPE

BEBYGGELSE

TETTSTEDENE

Bebyggelsen er konsentrert i tre spredtliggende tettsteder på østsiden av Glomma. Ved tettsted menes en hussamling der det bor minst 200 personer og avstanden mellom husene ikke overstiger 50 meter (Statistisk sentralbyrå, 2016). Flisa er størst med 1600 innbyggere, så Våler (1200) og Braskeriedfoss (250). Tettstedene er dominert av boligbebyggelse, hovedsakelig eneboliger i spredte bolidfelt. Typisk for landskapsregionen prosjektområdet ligger i, (og underregion 10.6 Solør) er at tettsteder og gårder er samlet i dalbunnen, nær elv og i tilknytning til jernbane og større hovedfartsveier. I motsetning til underregionene omkring Solør, finnes det lite gårdsbebyggelsen fordelt i resten av dalprofilen (Puschmann, 2005). Flisa skiller seg ut ved sin plassering på markert platå i landskapet.

SPREDT GÅRDSBEBYGGELSE

Bebyggelsen utenom tettstedene kan betegnes som spredt gårdsbebyggelse. Den typiske gården har relativt små gårdsbygninger i tre. Få store praktgårder. Gårdene ligger som oftest på flatt terreng, få ligger hevet i landskapet. Flere gårder har vakre gårdsbygninger, som stabbur med klokketårn, et regionalt særpreg ved arkitekturen.

INFRASTRUKTUR

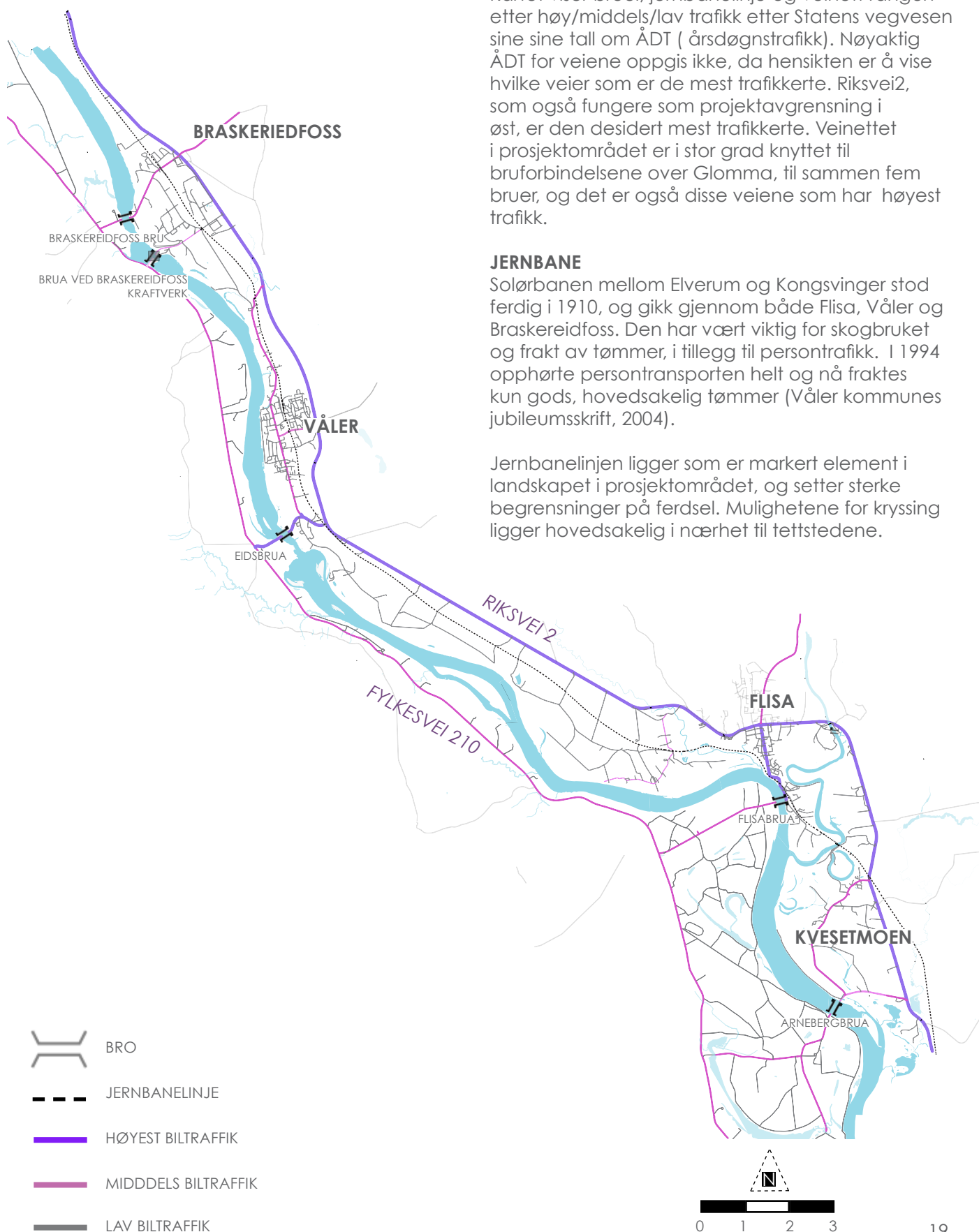
VEINETT OG BRUER

Kartet viser broer, jernbanelinje og veinett rangert etter høy/middels/lav trafikk etter Statens vegvesen sine sine tall om ÅDT (årsdøgnsstrafikk). Nøyaktig ÅDT for veiene oppgis ikke, da hensikten er å vise hvilke veier som er de mest trafikkerte. Riksvei2, som også fungerer som projektavgrensing i øst, er den desidert mest trafikkerte. Veinettet i prosjektområdet er i stor grad knyttet til bruforbindingene over Glomma, til sammen fem bruer, og det er også disse veiene som har høyest trafikk.

JERNBANE

Solørbanen mellom Elverum og Kongsvinger stod ferdig i 1910, og gikk gjennom både Flisa, Våler og Braskereidfoss. Den har vært viktig for skogbruket og frakt av tømmer, i tillegg til persontrafikk. I 1994 opphørte persontransporten helt og nå fraktes kun gods, hovedsakelig tømmer (Våler kommunes jubileumsskrift, 2004).

Jernbanelinjen ligger som er markert element i landskapet i prosjektområdet, og setter sterke begrensninger på ferdsel. Mulighetene for kryssing ligger hovedsakelig i nærhet til tettstedene.

VEITYPE

